

Kysely kaatumisten ehkäisystä nosti esille huolestuttavia tietoja ammattilaisten tiedon puutteista

Kaatumisia ehkäisemällä saadaan säästöjä ja vaikutetaan kuntien saamaan valtionosuuteen. Ammattilaisten kaatumisiin ja niiden ehkäisyyn käytettävät toimintamallit eivät kuitenkaan ole yhtenevät ja ajantasaiset. Ammattilaisille tarvitaan koulutusta tukemaan väestön oman vastuun toteutumista.

Kaatumiset aiheuttavat Suomessa suurimman osan kuolemaan johtaneista tapaturmista. Kaatuminen on myös yleisin aivovamman¹ ja lonkkamurtuman² syy. Kaatumiset aiheuttavat kipua, turhia hoitopäiviä ja kuolemia, mutta ne aiheuttavat erittäin suuria kustannuksia yhteiskunnalle paitsi hoitopäivinä ja käynteinä myös sosiaaliturvamaksujen, sairauspäivärahojen, työkyvyttömyys- ja vammaistukien ja kuntoutuksen kustannusten kautta. Vuonna 2017 koti- ja vapaa-ajan tapaturmien kustannukset olivat 780–1157 milj.€.³

Kunnille on otettu vuoden 2023 alusta ja hyvinvointialueille otetaan käyttöön vuoden 2026 alusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Tämä tarkoittaa sitä, että rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osittain tehdyn hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Laskennassa käytetään paria kymmentä indikaattoria, joista yksi kunnissa käytettävä on kaatumishoitojaksot⁴ ja hyvinvointialueella lonkkamurtumat⁵. Nämä ovat tulosindikaattoreita, jotka kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla toisin sanoen vaikuttavat tulevaisuudessa saatavaan valtionosuuteen.

Vuoden 2022 lopulla toteutetun kyselyn tuloksista selvisi, että ammattilaisilla on tietopuutteita kaatumisten seurauksista, kaatumisiin vaikuttavista tekijöistä ja kaatumisten seurantaan käytettävistä työvälineistä. AKEn tuottamaa materiaalia, kuten Pysytään pystyssä -opasta ei tunneta tai hyödynnetä asiakkaiden / potilaiden ohjauksessa riittävästi. Ohjauksessa käytetään suurimmalta osalta suullista ohjausta ilman tukimateriaaleja, joiden käyttö erityisesti ikääntyneelle väestölle olisi ensiarvoista.

Myös yksiköt ovat eri asemassa muun muassa kaatumisten ehkäisyn toimintamallien suhteen. Toimintamalleja oli kuvattu 40 % yksiköitä, mutta ne olivat käytössä vain viidesosassa. Myöskään kaatumisten kirjaaminen hoitokertomukseen, haittatapahtuma ilmoitusten tekeminen ja tiedottaminen hoitotyön yhteenvedon kautta jatkohoitoon on

puutteellista. Kolmasosa vastaajista kertoi myös, ettei kaatumisvaarasta tiedoteta jatkohoitoon. Kaatumisten ehkäisy ei kuulu henkilöstön perehdytykseen.

Kaatumisten määrien seuranta koetaan lähinnä esihenkilöiden tai ylemmän johdon tehtäviin. Niissä yksiköissä, joissa seuranta kuitenkin tehdään, seuranta käsittää tapahtumasta keskustelun ja pohdinnan (83 %). Kehittämistoimenpiteitä esitetään 43 % mielestä, mutta niiden toteutumista seurataan vain harvoin (17 %).

Suurin osa vastaajista (59 %) ei tiedä onko oman organisaation eri yksiköiden kaatumistilastoja mahdollista nähdä ja kolmasosan mukaan niitä ei ole mahdollisuus tarkastella mistään.

Vastaajista lähes puolet kokivat tarvitsevansa koulutusta kaatumisten ehkäisystä ja siihen liittyvistä asioista. Lähes neljäsosa ei tiedä / ei tunnista tiedon puutteitaan. Koulutusta kaivataan erityisesti kaatumisvaaran arvioinnista ja mittareiden käytöstä ja hyvistä käytännöistä. Kyselyn kooste-esitys luettavissa AKE-materiaalipankissa:

<https://pshyvinvointialue.fi/ake-materiaalipankki>

Alueellinen kaatumisten ehkäisyverkosto (AKE) toteutti kyselyn marras-joulukuussa 2022 KYSin erityisvastuualueella. Kyselyyn vastasi 626 ammattilaista 12 julkisesta organisaatiosta tai sote alueesta sekä neljästä yksityisestä organisaatiosta. AKE tuottaa tietoa kaatumisten ehkäisystä ammattilaisille, mutta myös väestölle. AKEsta voit lukea lisää www.pshyvinvointialue.fi/ake

Lisätietoja: Tarja Tervo-Heikkinen, tarja.tervo-heikkinen(at)pshyvinvointialue.fi, p. 044 7175161

Lähteet:

¹ <https://www.kaypahoito.fi/hoi18020>

² <https://www.kaypahoito.fi/hoi50040>

³ [Turvallisesti kaiken ikää – Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021–2030 sekä selvitys kustannuksista \(valtioneuvosto.fi\)](#)

⁴ Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön, Lähde: Hoitoilmoitusjärjestelmä

⁵ Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä, Lähde: Hilmo